

VAD DÖLJER SIG BAKOM

Många har nog lagt märke till bokstäverna bredvid tjurarna, men vad står de egentligen för? Vi går bakom dom tre bokstäverna och försöker lära oss mer om vad dom egentligen står för. Denna artikel har tidigare varit publicerad i den danska tidningen, Dansk Holstein, där vi har besökt Joost van der Horst, som har jobbat med aAa i nästan 15 år i Danmark och Sverige.

AV TORBEN LUND, AVELSFÖRENINGEN DANSK HOLSTEIN

INFÖRANDET

Joost van der Horst blev bekant med aAa-metodiken för första gången runt år 2000 när han arbetade på ett danskt lantbruk. Vad de tre bokstäverna står för kommer vi att gå in på senare. Då han 2001 tog över ansvaret för driften hos Peter Clausen i Jylland gav det honom möjligheten att testa den i praktiken. Så småningom blev Joost så gripen, att han år 2005, efter utbildning och träning, blev certifierad till att praktisera aAa-metodik i Danmark och Norden. Joost är därför idag en av 25 utbildade inspektörer världen över, där alla arbetar enligt aAa metodiken.

URSPRUNG

Prevalensen är störst i Nederländerna, varför många människor felaktigt tror att aAa-metodiken härstammar från Nederländerna, men så är inte fallet. Det kommer ursprungligen från USA i början av 1950-talet när en avkomsinspektör vid namn Bill Weeks utvecklade en metod för att på ett enkelt sätt rubricera korna i 2 kategorier (skarp och rund), som senare utvecklades till de 6 kategorier som finns i dag och som beskriver kons exteriör och förmåga till att fungera som en ko. Det är den modifierade metodiken som sedan har tillämpats och används idag. Se också tabell 1.

således på samma sätt som korna, men här belyser man däremot vilka egenskaper som bäst finns på tjuren i fråga. I Triple A är grundtanken att kons kategori och därmed hennes ramar (kropp, ben etc.) bestämmer hur man ska kombinera. Och grundtanken är att när dom kombineras på rätt sätt, kommer hennes avkomma att fungera bra och förvandlas till en ko som lever länge. Ett exempel på detta tankesätt kan vara om en ko där hon har ett bra kors med bra markerade kors hörn, förutom att öka chansen att få en lätt född kalv, kommer också det vara en grund för ett väl håttat juver. Alltså, den grundläggande metodiken i Triple A är att titta på kon och bestämma vilka egenskaper som måste förbättras för att nästa generation ska bli en

Joost van der Horst

Kategori	Egenskaper	Typ av kossa
Dairy	Hög avkastning, förmåga/vilja till att producera	Den mjölk-präglade kossan
Tall	Snabb tillväxt, elastiskt juver, grunt juver,	
Open	Fokus på korsryggen, och styrkan i överlinje, vilket betyder en bra kalvning, och bra rörelse	
Strong	Kropp med plats för hjärta och lungor, grundlag för en frisk ko	Den mera runda kossan
Smooth	Lätt att mjölka, ökad aptit	
Style	Den uppmärksam kossan, bra benbyggnad	

Tabel 1. De sex kategorierna i aAa metodiken.

HUR

Principen är att varje ko får en karaktär/betyg för de 3 egenskaper som bör förbättras (i prioritetsordning). Då parar man därefter ihop med en tjur som bäst kan förbättra de 3 egenskaperna. Alla tjurar analyseras

fungerande ko. Det är i princip samma sak som görs när korna exteriörbedöms. Här kombineras det efteråt med tjuren som kan komplimentera de sämsta egenskaperna på kon. Skillnaden är kanske att Triple A tittar mer på hela djuret.

KAN INTE STÅ ENSAM

Under vårt besök vid Peter Clausen understryker Joost flera gånger, att Triple A-metodiken inte kan stå ensam. Triple A är ett kombinationsverktyg med fokus på kroppsbyggnad i förhållande till hur kon fungerar i vardagen. Men det är bondens val av vilka tjurar han/hon vill använda och som avgör den framtida totala genetiska nivån för besättningen. Så det är fallet i dag i många besättningar. Det är de kraven som avgör hur besättningen kommer att utvecklas. Bland de utvalda tjurarna av lantbrukaren, är det tjuren som har de 3 kategorier som kombineras bäst för dom 3 kategorier som du vill ha förbättrad på kon. Naturligtvis med hänsyn tagen till inavel. Så det är här Triple A-metoden skiljer sig markant från traditionell avelsplanering, var där man använder djurens avelsvärden.

BOKSTÄVERNA aAa?

INTE UTAN SVÄRIGHETER

Ambitionen är att när de 3 egenskaperna kombineras ska det vara med en så hög match som möjligt mellan ko och tjur. Om möjligt en match på 90% eller mer. Det är svårt att uppnå om du som lantbrukare har valt för många tjurar av samma typ (läs för lite variation i dom 6 egenskaperna). Många seminförningar väljer idag att få sina tjurar analyserade efter Triple A, så utbudet av tjurar är stort. Men eftersom avelsarbetet under dom senaste 10 åren har gått mot mer och mer användning av unga genomiska tjurar, och att tjurar utbyts mellan länder, blir tjurarna också mer enhetliga. Man kan säga att den lilla "distinkt" som fanns i varje land, när det gäller olika typer av Holstein ko, sakta suddas ut. Detta innebär en mer enhetlig typ, vilket gör det svårare att använda hela Triple A-skalan vid bedömning av tjurarna. Därför finns det relativt många tjurar med samma kod, vilket gör det svårare att kombinera korrekt.

RESULTAT

Det märks under vår genomgång av stallet med de drygt 750 korna, att korna är mycket enhetliga och harmoniska av storlek. Flera av korna ser tyngre ut än dom flesta Holsteinkor jag ser dagligen i Danmark, men det finns också många äldre kor i stallet. Den genomsnittliga avkastning var denna tidiga vårdag, när jag besökte besättningen, på en imponerande 14.058 kg ECM och livsavkastningen för denna stora besättning var beundransvärd 3,8 laktationer och med en livslängd avkastning genomsnitt på 47.864 Kg ECM för de senaste 12 månaderna.

Liknande resultat som hos Peter Clausen, hittar Joost van der Horst hos flera av sina Triple A- besättningar i Danmark. Enligt ett uttalande från Joost van der Horst, är livstids avkastning för innevarande år 2020 i Triple A-besättningarna 21 procent högre än det nationella genomsnittet och till och med 7 - 8 procent bättre än gruppen av dom 25 % bästa i Danmark. Ett liknande resultat hittades 2016 när han senast gjorde samma analys. På samma sätt kan Joost van der Horst visa, att när en Holstein Triple A tjur kalv slaktas till Dansk Kalv konceptet, då tenderar de till att ha 0,25-0,30 poäng bättre klassificering för slaktform än det nationella genomsnittet för Dansk Holstein. Något liknande kan ses vid slaktkorna, men här kan det inte uteslutas att resultaten påverkas av när korna slaktas i laktationen jämfört med andra Holsteinkor.

Joost van der Horst är i besättningen hos Peter Clausen. En grupp av mycket jämna kor.

SLUTET

Triple A-metodiken är ett annat sätt att tänka på avelsplanering än dom allra flesta gör idag. Den bygger på vad jag förstår som traditionell avelsplanering, som när jag arbetade som avelsrådgivare tillbaka på 90-talet, nämligen visuell bedömning av varje ko med fokus på vad som behövde förbättras och sedan därefter hitta rätt tjur. I en värld med många avelsvärden och genomisk test av enskilda avelsdjur verkar Triple A-metodiken vara ett förenklat sätt att kombinera. Jag säger inte att det är fel att använda Triple A, men det kan aldrig stå ensam, vilket Joost också påpekar. Därför är det viktigt att spendera tid på att välja de tjurar som ska användas i din besättning, så tjurarna uppfyller dina avelsmål, inklusive dom sekundära egenskaperna som mastit,

döttrars fertilitet etc. Det är mitt intryck, att mycket få produktions-besättningar idag tar sig den tid och de resurser som det krävs för att gå igenom varje ko för att hitta den mest optimala kombination, som det är fallet med Triple A. Av naturliga skäl finns det idag ett starkt fokus på management i dom enskilda besättningarna, men när vi tar våra kor till en ännu högre nivå, desto viktigare är det att vi i vår besättning arbetar aktivt med en avelsstrategi. Endast på detta sätt uppnår vi kor med en hög livsavkastning.

Så.. vad står dom tre bokstäverna i aAa för? a står för djur (= individ, ko), A för metoden att analysera korna och a för engelska ord association, vilket är organisationen som står bakom metodiken.

